

Pinja Perholehto sd

Kirjallinen kysymys ikäihmisten itsemääräämisoikeuden turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomalaisesta vanhustenhoidosta paljastuu tasaisin väliajoin vakavia epäkohtia, kuten ihmisarvoa loukkaavia käytäntöjä, riittämätön henkilöstömitoitus tai hoidon ja kuntoutuksen korvaaminen liiallisella lääkinnällä. Keskeistä on, etteivät tapaukset ainoastaan nouse hetkellisesti julkisuuteen ja unohdu, vaan johtavat myös muutoksiin.

Viime aikoina esillä on ollut vakava rakenteellinen ongelma: ikäihmisten itsemääräämisoikeutta vahvistavan lainsäädännön puuttuminen. Useat asiantuntijat ovat jo vuosien ajan korostaneet selkeän sääntelyn tarvetta. Tuoreeltaan huolen tilanteesta on nostanut esiin myös vanhusasiavaltuutettu Päivi Topo, joka on painottanut, että iäkkäiden hoivapalveluita koskevaa lainsäädäntöä itsemääräämisoikeuden edistämisestä ja rajoittamistoimien käytöstä on välttämätöntä kiirehtiä. Ikäihmisten itsemääräämisoikeutta koskeva laki on kirjattu Orpon hallitusohjelmaan, mutta sen tosiasiallinen käsittely ja voimaan saattaminen on suunniteltu lykkäväksi seuraavalle kaudelle.

Itsemääräämisoikeus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus, joka kuuluu jokaiselle. Käytännön hoivatyössä, kuten ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, sen toteuttaminen voi kuitenkin aiheuttaa ristiriitatilanteita erityisesti muistisairaiden iäkkäiden henkilöiden kohdalla. Turvallisuuden varmistaminen saattaa joissakin tilanteissa edellyttää liikkumisen tai muun toiminnan rajoittamista. Ilman lainsäädäntöä julkiset ja yksityiset hoivayksiköt joutuvat kuitenkin itse määrittelemään toimintatapansa vaativissa tilanteissa. Hoivayksiköissä voidaan esimerkiksi linjata, että liikkumista rajoittavat toimenpiteet, kuten sitominen, perustuvat lääkärin suostumukseen. Tällöin vaarana on, että tiettyyn tilanteeseen tehtyä arviota aletaan soveltaa jatkuvana käytäntönä iäkkään henkilön toistuviin rajoitustoimiin.

Sääntelyn puute heikentää ikääntyvien turvallisuutta ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä altistaa heidät liialliselle tai pitkittyvälle rajoittamiselle. Lainsäädännön puuttuminen heikentää myös henkilöstön oikeusturvaa, sillä he altistuvat vaikeille tulkinta- ja vastuutilanteille. Samaan aikaan on selvää, että mitä vähemmän henkilöstöä ja mitä suurempi henkilöstön vaihtuvuus on, sitä vähemmän ammattilaisilla on aikaa kohdata vaativia hoitotilanteita ja kehittää osaamistaan siten, että rajoittamistoimia voitaisiin ehkäistä.

Kirjallinen kysymys KK 473/2025 vp

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millaisiin toimiin ministeri ryhtyy varmistaakseen ikäihmisten itsemääräämisoikeuden toteutumisen erityisesti hoivapalveluissa ja

aikooko ministeri priorisoida ikäihmisten itsemääräämisoikeutta vahvistavaa lainsäädäntöä ja edistää sen saattamista eduskunnan käsittelyyn jo kuluvan hallituskauden aikana?

Helsingissä 19.1.2026

Pinja Perholehto sd